

שמירה ישראלית - מחזון למעשה

מקורות לעיון ולשיח | ליקטה וערכה: עינט קרמר

מצוות ההקלה מזמינה את העם להתכנס, על נשיו, טפו והגר אשר בשעריו, ולחדש את הברית עם ה', איש עם רעהו ועם הארץ בעקבות התהליך שעברו במהלך שנת השמיטה. על מנת להבין את גודל המעמד יש להבין את המהלך שעברה החברה כולה בשנה זו. הבה ונלמד.

שאלות לדין

- א. מה נאסר בשנת השמיטה? מה מותר בשנת השמיטה?
- ב. נסו לדמיין מציאות של חברה חקלאית קהילתית בשנת שמיטה
- ג. מה מוסיפה לנו שמיטת הכספים אל מול שמיטת הקרקעות?

מה קורה בזמן החריש והזריעה?
מה קורה בשאר השנה? מה קורה בעת הקטיף?
מה קורה בשנה שלפני/אחרי שנת השמיטה?

- ד. אילו אתגרים מעלה שנת השמיטה (לאור האמור לעיל)?
- ה. אילו תכונות אופי היא מפתחת אצל החקלאי? אילו התנהגויות היא מעודדת?
- ו. מה היא עושה לקהילה? מה היא עושה לאדמה? לבעלי החיים? לחלשי החברה?
- ז. איזו השראה ניתן לקבל משנת שמיטה לימינו?

דברים, פרק לא, ט-יג

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל-הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנְּשָׂאִים אֶת-אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֶל-כָּל-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּצַּו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר, מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים, בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, בְּחַג הַסֻּכּוֹת, בְּבוֹא כָל-יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת-פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר, תִּקְרָא אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֹגֵד כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם. הַקְהֵל אֶת-הָעָם, הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטַּף וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיךְ, לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיָרְאוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וּבְיֵהָם אֲשֶׁר לֹא-נָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ, לִירְאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ.

שמות פרק כג, י-יא

וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֲרָצְךָ וְאִסַּפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ. וְהַשְּׁבִיעֵת תִּשְׁמְטֶנָּה וְנִטְשָׁתָה וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עַמְּךָ. יִתְּרֶם תֹּאכַל חֵיט הַשָּׂדֶה כִּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמֶךָ לְוַיִּתֵּן.

ויקרא פרק כה, א-ז

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם: כִּי תְבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נוֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָה הָאָרֶץ שְׁבַת לָהּ. שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרַמְּךָ וְאִסַּפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ. וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעֵת שְׁבַת שְׁבַתוֹן יְהִי: לָאָרֶץ שְׁבַת לָהּ שְׂדֶךְךָ לֹא תִזְרַע וּכְרַמְּךָ לֹא תִזְמַר. אֶת סְפִיחַ קִצְיֹרְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת עֵנְבֵי נְזִירְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שְׁבַתוֹן יְהִי: לָאָרֶץ. וְהִיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ לָךְ וּלְעַבְדְּךָ וְלְאִמְתְּךָ וְלְשִׁכְיֹרְךָ וּלְתוֹשֶׁבֶת הָגֵרִים עִמָּךְ. וּלְבַהֲמֹתֶיךָ וּלְחַיָּה אֲשֶׁר בְּאֲרָצְךָ תִּהְיֶה כָל תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל.

דברים טו, א-ב; י-יא

מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה; וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּטָה כָּל בַּעַל מִשְׁהָ יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶׁה בְּרַעְיוֹ לֹא יִגֹּשׁ אֶת רַעְיוֹ וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ ... נָתַן תַּתּוֹן לוֹ וְלֹא יִרַע לְבַבְךָ בַּתְּתוֹן לוֹ כִּי בְגִלְלֵי הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרָכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ; כִּי לֹא יִחְדַּל אֲבִיוֹן מִקִּרְבְּ הָאָרֶץ עַל כֵּן אֲנֹכִי מַצְוֶנְךָ לֵאמֹר פְּתַח פִּתְחֵיךָ וְתִפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאֲחִיךָ לְעִנְיָן וּלְאֲבִינְךָ בְּאֲרָצְךָ.

שבת הארץ – הקדמה / הראי"ה קוק

...את אותה הפעולה, שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמיטה על האומה בכללה. צורך מיוחד הוא לאומה זו, שהיצירה האלהית נטועה בקרבה באופן בולט ונצחי, כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור האלהי שלה בכל מלא זהרו, אשר לא ישיבתוהו חיי- החברה-של-חול עם העמל והדאגה, הזעף והתחרות אשר להם, למען תוכל להתגלות בקרבה פנימה טהרת נשמתה בכללותה כמו-שהיא. ואם אותה האביריות, המוכרחת להתלוות עם כל סדר של חיי-צבור קבועים, גורמת להקטין את עדינות-החיים המוסרית, והניגוד, המתמיד שבין השמיטה האידיאלית להכרזה של חסד ואמת, חמלה ורחמים, לבין הנגישה והכפייה ולחץ הקפדה של קנין ורכוש, המוכרחים להראות בעולם המעשי, גורם הרחקה לאור האלהי מתכונת הכרתה הציבורית של האומה, שהרחקה זו מפעפעת כארס גם במוסרם של היחידים - הנה הפסקת הסדר החברתי בצדדים ידועים, מתקופה לתקופה, מביאה לאומה זו, כשהיא מסודרת, על מכונה, לידי עלייתה העצמית למרומי התכונות הפנימיות שבחיים המוסריים והרוחניים, מצד התכן האלהי שבהם, העומד למעלה למעלה מכל תכסיס וסדר חברתי והוא מעבד ומעלה את הסדרים החברתיים ונותן להם את שלמותם...

השמיטה כחזון / ג'רמי בנשטיין

...במדינת ישראל של היום קשה מאוד לטעון שדווקא רעיון כמו שנת שמיטה, על ערכיה המסורתיים, יכול להוות השראה לאנשי סביבה, חברה וכלכלה שמתמודדים עם בעיות מודרניות מאוד. ... אך אנו שקועים כל-כך בהקשר החברתי והפוליטי שלנו ובהשקפת עולמנו, שקשה לנו מאוד לבקר אותם מבפנים. לפעמים, על-מנת לקבל פרספקטיבה על מצבנו ולדמיין שאפשר אחרת, יש לחפש "נקודת ארכימדס" מחוץ למערכת הנוכחית, שממנה ניתן להתחיל לנסח חזון אחר, חלופי. ישנן כמה אפשרויות למלא תפקיד זה, אך מסורות דתיות ותרבותיות, שלנו ושל שכנינו, בהחלט עשויות לשמש לנו מעוף למחשבה ומנוף לעשייה. אין זה מדע בדיוני. ממש כך חיו אבותינו כאן, בארץ הזאת. הארץ הזאת ואנו בתוכה זקוקים לכל סיוע אפשרי על-מנת להתמודד עם האתגרים, הסביבתיים והחברתיים כאחד, הפוקדים אותנו כאן ועכשיו.

אבות הי

אָבְעַ מְדוֹת בְּאָדָם:
הָאוֹמֵר שְׁלִי שְׁלִי וְשֶׁלְךָ שְׁלֶךְ, זוּ
מְדָה בְּיַנּוּתִי.
וְיֵשׁ אוֹמְרִים, זוּ מְדַת סְדוֹם.

הרב ד"ר יוסף יצחק ליפשיץ, "הצדקה והחסד הפרט והכללי"

המטלה המוטלת על כתפיהם של אנשי ההלכה לתרגם את המצוות הסוציו-חקלאיות המקראיות לזמננו הם איננה רק חובה פרשנית המשתדלת להתגבר על אנכרוניזם בקריאת הטקסט המקראי. השארת מצוות הרווחה על פי פרשנותה החקלאית בלבד אוטמת אזוניה לשוועת הנזקקים וחוטאת באנכרוניזם הלכתי.

מדרש יונת/מאיר אריאל

שאלו על לב ירושלים
שאלוה לשלומה -
אבנים בלב ירושלים
כיכר השוק הומה.

בשקרים ועוול מתעטפת
לרגל מלאכת החומה
אך מבעד לצעיף נשקפת
עירנו עירומה.

....
ושמיטה כהלכה אתה כבר יודע
לעשות
שאתה רץ לקחת עוד ועוד אדמות?
בספק מרמה, בחשד גזל, בחסות
חשיכה
בחסיונות מושל? הזו גאולה? הוזה
כבודה?
כגנב במחתרת יהודה?
ולמי תמכור את "שדך" בשנת
שמיטה

או אולי תתאסלם או תתנצר לשנה?
ולפני מי תיתמם שביעית אחר
שביעית
בעוד האדמה אשר תחתיך כשפחה
נשבית?
בעיני מי זה מוצא חן? אדמה אתה
לוקח -
גאולה לא נותן. או אולי אצבעותיך
הדוקות מאוד מאוד מאוד מאוד
מאוד -
מאומנות להרפות? מיומנות
לשחרר?
מתורגלות לשמוט?
הוא מאמא מאמא אדמה
הו מאמא אדמה.
הוא מאמא מאמא אדמה,
- אדמה אדמתי!
- עד מותי!
עד מה אדמ- תי.

תנות, תחלק, תניח / אבי שגיא וידידיה שטרן

... בישראל המופרטת, הגלובלית ורבת הפערים, השמיטה היא סימן קריאה הכרחי. יש לנו, באמתחתנו הלאומית, תרופה מוכנה לשיקום הסולידריות הבין-אישית שהתרופפה. במובן זה, השמיטה היא מרכיב בחוסן הלאומי.

קשה שלא להתרשם מעמקות האידיאה, הנעה בזהירות בין הרצון לשמר את רכושו של האדם לרצון שלא לראות ברכוש חזות הכל. השמיטה היא קריאה לביצור בועה בזמן, שבה העשייה הכלכלית אמורה להגיע לרגיעה, שמטפחת חמלה, רחמים ואף שותפות בין כל החולקים את פני האדמה, כולל חייית השדה. בשנה השמינית המרוץ יימשך, מכיוון שהאנושות זקוקה לו, אך האידיאה וזיכרונה יחללו אל מחוץ לשנת השבתון, אל שש שנות הקדחתנות היצרנית.

הרב מרדכי יוסף מאזוביצא, "מי השילוח" על מצוות שמיטה ויובל בספר ויקרא כה

"עניין השמיטה והיובל הוא נגד המידות הנזכרות במסכת אבות, "שלי שלך, שלך שליך". שמיטה היא נגד מדת "שלי שלך". היינו אף כי הארץ נתן לבני אדם, שיש לאדם קניין בארץ שיוכל להוציא לו ממנה כל הטובות שבעולם, כי כל מיני ערבות שבעולם נכללים בארץ. ובשביעית האדם ייתן הארץ לשם יתברך, כי הוא שובת ממלאכה ומעבודת הארץ, וזה ייקרא "שלי שלך".

